

Fabulae

<https://hdl.handle.net/1874/342139>

**Æsopius grecus per Laurentiū vallensem tradu-
ctus incipit feliciter Prologus Epistolarius**

Laurentius vallen̄ insigni viro Arnoldo fouelledesl̄m.

Romi serā nuper me tibi coturnices q̄s
ipse venatus essem misit. Eas capere
(vt homo insuetus venandi) cū non pos-
sem ad venationē meam id est ad litteras
me conuerti. Et forte ad manus venit li-
bellus grecus ex p̄goda nauali tres et tri-
ginta Æsopi fabellas cōtinens. Has omnes bidui labore
venatus sum. Vitto igitur ad te siue fabellas: siue manus
coturnices. quibus oblectare te possis ac ludere. Etenim si
Octavianū Marcūq; Anthonium orbis terraz principes
ludo coturniciū delectatos accepimus: profecto tu litterarū
vir amantissimus litterato hoc genere ludendi delectaberis.
Et si quis Octauiano aut Anthonio pugnacem aliquā ha-
rum auū dono dedisset: iucundaz illis rem gratāq; fecisset.
Ego quoq; tibi iucundus gratulq; ero. qui plures triginta
eius generis aues dono mitto pugnaces. victrices. et (si ma-
gis hoc te forte iuuat) etiā pingues. Oblectant em̄ hę fabelle
et alunt. nec minus fructus habent q̄s floris. Sed ne donuz
suū laudare insolentis sit: sinē faciam. Tu si coturnices ve-
ras q̄s has fabulas malis: rescribe. Vittoz nāq; non modo
coturnices: sed etiam perdices. Vale. Ex vrbe Lageta Ca-
lendis Maij Dillelmo quadringentesimo tricesimo oc-
tauo.

De vulpe et capro fabula prima

Alpes et Laper sitibundi: in puteum quēdam descen-
derunt. In quo cū perbibissent: circumspicienti redi-
tum capro vulpes ait. Bono animo esto caper. Excogitaui
nāq; quo pacto vtriq; reduces sumus. Siquidem tu eriges
te rectum: primoribus pedibus ad parietem admotis. cor-
nuaq; adducto ad pectus mento reclinabis. Et ego per ter-
ga cornuq; tua transiliens. et extra puteū euadens. trahinc

postea educam. Luius consilio fidem habente capro: atque
vt illa dicebat obtemperante: ipsa a puteo resiliit. ac deinde
pre gaudio in mergine putei gestiebat. exultabatq; nihil de
hirco cure habens. Eterum: quū ab hirco vt fidis fraga inci
saretur: respondit. Eū uero hirce si tantū tibi esset sensus in
mente: quantū est fetarum in mento: non prius in puteū de
scēdisse: qm de reditu exploratum habuisses. *Moralit*
¶ Hec fabula innuit virū prudentē debere finem explora
re anteq; ad rem agendā veniat.

¶ De vulpe & pardo. fabula secunda.

¶ *Alpes & pardus de pulchritudine altercabantur. et
pardo suam versicolorē pellem extollente: vulpes su
am cum nō posset preponere: inquit. At quanto ego specio
sior: que non corpus: sed animū versicolorem sortita sum.*
¶ Hec fabula innuit pulchritudinē animi antecellere pul
chritudinem corporis.

¶ De catta & venere. fabula tertia

¶ *Atta quēdā deliciū erat cuiusdam formosi adolescē
tis. Hanc ille vt in feminā mutaret: venerem cōpre
catus est. Dea misera cupiditati adolescentuli conuertit be
stiam in speciosam puellā. Luius forma inardescens adole
scentulis: adducit illā secum domū. Quibus confidentib;
in cubiculo: venus volens periculū facere. nunquid illa cū
corpore mutasset & mores: murem in mediū dimisit. At illa
eorum qui aderant: & cubiculi nuptialis immemor: e cubi
li consurgens: murē insequēbatur. illū comedere cupiens.
Tum dea indignata: eam iterū in suam restituit naturā.*
¶ Hec fabula innuit scelestos homines etiā si conditionem
statūq; mutant: tñ mores nequa q; mutare.

¶ De agricola & filiis eius. fabula quarta

¶ *Agricola filios suos videns quotidie gladiantes: ne
q; in grām reducere possit esset: iussit fasciculū virgarū
sibi afferi. Aderant autē filij illic sedentes. Quē cum allatū
essent: colligauit omnes in vnū fasciculus. iussitq; singulos*

filiorum fasciculū capere atq; confringere. Illis vero cōfringere non valentibus: soluens postea fasciculū: tradidit singulas virgas eis frangendas. atq; illis statim frangentibus intulit. Ita quidē et vos o filioli mei si vnanimes inimicē perstiteritis: inexpugnabiles vos hostibus inuictosq; p̄bebitis. Sin minus: vestra ipsa emulatio atq; cōditio oportunā vos p̄dā inimicis faciet. ¶ Hęc fabula innuit que res humanas capere vel a concordia incrementum: vel a discordia iacturam

De muliere et gallina fabula. v.

Alier quēdam vidua habebat gallinā quottidie singula oua ponentē. Sperans autē mulier pro singulis bina oua posituram si plus tribuisset escarū: opipare educebat. Gallina pinguior effecta ne vni quidem ouū amplius facere poterat. ¶ Hęc fabula innuit q̄ homines per lucrum rerum et copiam mercescentes: ab instituta industria recedantur.

De duobus adolescentibus fabula. vi.

Uo adolescentes obsoniū a coquo comuniter mercati sunt. Ceterū quū coquus quibusdam negocijs domesticis intenderet. vacaretq; alter adolescentū partem obsonij in alterius manus immisit. Cōuertente autē se coquo et partem carnis que aberat requirente: qui carnem sustulerat: iurabat se non habere. qui vero habebat se non sustulisse. Quibus coquus intellecta adolescentū argutia: inquit. Etsi me latet fur: tamen eū quem iurastis non latebit. ¶ Hęc fabula innuit q̄ si quid homines celamus: deum tamen nequaquā celare poterimus. qui solus omnia prospicit et omnia videt.

De duobus amicis et urso fabula. vii.

Uobus amicis vna interficientibus: fit vrsus obuiam. quorum vnus perterritus in arborem scandēs: latuit. alter fo quū se iparē vrsō fore etsi pugre vellet supatū iri intelligeret: pcidēs mortuū se simulabat eē. Vrsus vero adueniens aures et occiput eius olefaciebat. illo qui straxit?

iacebat vsquequaq; p̄tinenter respiratiōe. Ita mortuū esse
credens: vsus abiit. Aiunt em̄ nō squire in cadauer. **D**ox
alter q̄ inter frondes arborū latuerat descendens: interrogat
amicū quid nā ad aurem vsus esset secū loquit? Cui amic⁹
inquit Admonuit me ne posthac cum hui⁹i amicis iter facerē
¶ Hęc fabula innuit deuitandos esse amicos q̄ periculoso
in tpe ab auxilio p̄stando reuocant pedem

¶ De Arundine ⁊ Olea. fabula octaua

Isceptabant aliqñ arundo ⁊ olea de p̄stantia ⁊ forti/
tudine. ⁊ de firmitate. Et olea probra arundini inge/
rebat vt fragiliz ⁊ ad oēm ventū vacillanti. Arundo at̄ obrice
bat n̄ longū tps spectans. Nā cū vehemēs vent⁹ ingruisset:
arundo reflectebat agitabatq;. olea vero cum violentiā ven
toꝝ reluctari vellet: p̄fracta est. ¶ Fabula hęc innuit eos q̄
fortiorib; ad tps cedunt: potiores esse his q̄ non cedunt.

¶ De Tubicine. fabula nona

Rat tubicen q̄dam q̄ in militia signū caneret Is inter
ceptus ab hostib;: ad eos q̄ circumfistebant p̄clama/
bat. Nolite me viri innocuū infontēq; occidere. nullum em̄
vnq; occidi. qui p̄ nihil aliud q̄ hanc buccinā habeo. Ad
quē illi vicissim cū clamore r̄iderunt. Tu vero hoc ipso ma
gis trucidaberis. q̄ cuz ipse dimicare neq;as: ceteros potes
ad certamen impellere. ¶ Hęc fabula innuit q̄ p̄ter ceteros
peccant: qui malos ⁊ importunos principes p̄suadent ad ū
que agendum

¶ De Cane ⁊ Lanio. fabula decima

anis quidā insiliit in macellū. lanio in aliqua re occu
pato. ⁊ arrepto pecoris corde: fugiebat. Ad quē lan
ius p̄uersus: fugientēq; aspiciens: inquit. O canis abi. vbi/
cunq; fueris te obseruabo. Non em̄ cor mihi sustulisti: s; cor
dedisti. Hęc fabula innuit iacturā frequenter esse hominib;
doctrinam.:

¶ De egrotō ⁊ medico. fabula vndecima

a egrotus quidā a medico interrogat⁹ q̄ nam mō se ha/
buisset. P̄ter modum r̄dit in sudorē se fuisse resolu
tū. Cui medicus: istud inquit bonū est. Altera at̄ die inter/
/

rogatus quō se haberet: rōdit Algoribz correptus diu vera
 tus sum. Et istud inq̄t medicus bonū est. Tercio cū eodem
 mō interrogaret: rōdit Profluvio corpis debilitatus sum.
 Istud inq̄t etiā bonū est. Postea āt a familiari interrogatus
 Quō habes o amice? Rōdit. Ego etiā atqz etiāz bene habeo
 sed morior. ¶ Hęc fabula innuit coarguendos esse assenta
 tores.

De asino z lupo. fabula duodecima

asinus calcato ligni aculeo claudicabat. p̄specto qz lu
 po: ait. O lupo eni p̄ cruciatu morior. futur⁹ esca aut
 tua aut vultur aut coruoz. Unū mō munus abs te flagito
 Educipus ex pede aculeū. vt moriar saltē sine cruciatu Tūc
 lupus summis dētibz aculeū. mordicus p̄phendens: eduxit
 Asinus vero doloris oblitus: ferratos calces in faciē lupi i
 pegit. fractisqz illi⁹ fronte naribz dentibz aufugit. lupo seip
 sum accusante. ac merito sibi id euenisse dicēte. q̄ hic q̄ didi
 cerat esse lanus iumentoz: volebat esse chirurgicus. ¶ Hęc
 fabula innuit. q̄ qui sua artificia deserunt: transferentes se
 ad aliena ipsis non apta: in derisum veniunt z in discrimen

De pastore z mari. fabula decimatercia

Astor in loco maritimo gregē pascebat. qui cū videret
 mare tranquillū: incessit cupido nauigationē facien
 di. Itaque venundatis ouibz: emptisqz palmarū sarcinis:
 nauigabat. Nūta āt v̄hementi tempestate: z nauī mergi pe
 riclitante: omne pondus nauis eiecit. Paucis post diebus
 veniente quodā: z tranquillitatē maris admirante (erat em̄
 sane tranquillū) rōdens inquit. Palmas itez vult q̄ntuz in
 telligo. ideoqz immotū. ¶ Hęc fabula innuit eruditiores ef
 fici hoīes damno atqz periculo

De vulpe z leone. fabula. xiiij.

Alpes nullum antea leonem conspicata: cū illi aliq̄n
 do ex improviso obuisset: ita conspectum eius expa
 nit vt parum abfuerit quin extingueretur. Quod cū postea
 iterum accidisset: ad conspectum quidē leonis exterrita est.
 Tercio cum leonem eundem vidisset in ciuitate: non modo
 a iij

non exterrita: sed confidenter adiens secum colloquuta est.
z cōfabulata. ¶ Hęc fabula innuit q̄ consuetudo z conuer
satio facit vt que maxima horribilia z formidolosa sunt: neq̄
q̄ horrenda neq̄ formidolosa videātur.

De Gallis z Perdice. fabula. xv.

Allos quidā domi suę cum haberet: mercatus est per
dicem. eāq̄ in societate galloz dedit: vna cum illis sa
ginādam. Eā vero statim galli pro se quisq̄ mordicabāt abi
gebantq̄. Perdix autē apud se afflictabatur existimās ideo
talia inferri sibi a gallis q̄ suū ab illoz genere alienum esset.
Ubi vero non multo post asperit z illos inter se pugnantes
mutuoq̄ percutientes: recreata a m̄gore inquit. Equidem
posthac ego nō afflictabor amplius: videns eos etiā inter se
dimicantes. ¶ Hęc fabula innuit prudentē debere equo ani
mo ferre contumelias ab alienigenis illatas: quos videt ne
domesticoz quidē iniuria abstinere.

¶ De vulpe z capite quodam. fabula. xvi.

Alpes aliquādo in domū citharedi ingressa: dū om̄
nia instrumenta musica omnē supellectilem scrutare
tur: repperit e marmore caput lupinū scienter fabre q̄ factus
Quod cū in manus sumpsisset: in d̄r. O caput cū magno se
su factū nullū sensum optinēs. ¶ Hęc fabula ad eos spectat
q̄ corporis dignitate h̄nt: animi at̄ industriā non h̄nt.

De carbonario z fullone. fabula. xvij.

Carbonarius p̄ducta in domo habitans: iuicauit ful
lonem. qui eo loci proxime venisset: vt eisdem in co
bns vna habitarent. Ad quē fullo. O homo nō est mihi istō
factu conducibile. Vereor em̄ ne quequid ipse candeface
rem: id oē tu carbonaria aspergie fuscates. ¶ Hęc fabula in
nuit nullū cum flagicioso esse commercij.

De homine glorioza. fabula. xvij.

¶ Ir quidam aliquādiu peregrinatus: cum iterum do
mum reuisset: cum multa ardua in diuersis regionib̄

4

bus a se viriliter gesta iactabundus predicabat. tum vero il-
lud maxime: quod rhodi homines saliendi certamine superass-
eiusque rei rhodios qui affuerunt testes esse. Ad quem vnus
assistentium inquit. O homo si verum est quod dicis: quid tibi
opus est testibus? Ecce rhodius. ecce hic certamen salien-
di. ¶ Hęc fabula innuit quod vbi rerum testimonia adsunt: ni-
hil opus est verbis

Fabula decimanona de homine et apolline

Utda facinorosus delphos se contulit: apollinē ten-
taturus. habensque passerculū sub palleo. que pugno
tenebat. Et accedens ad tripodas: interrogabat deū dicens.
Quod habeo in dextera: viuit ne an mortuū est: prolaturus
passerculum viuū: si mortuū respondisset. rursus prolatu-
rus mortuū: si viuū respondisset. occidisset enim statim sub
palleo priusquam proferret. At deus subdolā calliditatem in-
telligens. dixit. O consultor: vtrū mauis facere (penes te nā
quod arbitriū est) facito. et siue viuū siue mortuū quod in ma-
nu habes proferto. ¶ Fabula hęc innuit mentē diuinā nihil
neque latere neque fallere.

De Piscatore et Cinaride. fabula. xx.

Piscator quidam demissis in mare retibus: detulit ci-
naridem pusilli corporis. que piscatorem sic obscura-
bat. Nolite me impresentiarū capere pusillā et minutam (sine
abire et crescere) vt postea iam adulta cōmodo cū maiore po-
tiaris. Cui piscator. Ego vero amens sum: si lucrū quod in-
ter manus habeo (licet exiguum) pretermittā spe futuri boni
quantumlibet magni. ¶ Fabula hęc innuit stolidū esse: qui
propter spem maioris: rem et pntem et certā (licet paruas) nō
amplectitur

De equo et asino. fabula. xxi.

Ir quidā habebat equū et asinum. In itinere autē fa-
ciendo: inquit asinus equo. Si me saluum vis: leua
me parte oneris mei. Equo illius verbis non obsequente: a-
sinus sub onere cadens: moritur. Tunc dominus iumentorum

num omnes quas portabat asinus sarcinas: simulq; corium
quod a mortuo exuerat: equo iponit. Quo onere depressus
equus: et gemens cum clamore inquit. *Ueni mihi iumentorum
infelicissimo: quid mihi misero euenit? Nam recusans partem:
nunc totum onus porto. et illius corium.* ¶ *Hec fabula innuit
maiores debere in laboribus participes esse minoribus: ut
utriq; incolumes sint*

De Homine et Satiro fabula. xxiij.

¶ *Ir quidam cum satiro amicitiam inierat: qui cum eden-
di gratia sederent: exorta celi tempestate: vir manu ad
os admouens anhelitu refocillabat. Quod intuens satirus
interrogat quam ob rem id faceret? Ille inquit. Calore oris al-
gentes manus refocillo. Pauloq; post callidior eodulio alla-
to: cum vir iterum ad os manu admouens: calore sibi tenui in-
spiratione refrigerabat. Interrogat satirus quomodo ob rem id
faciat? Respondente autem viro ut refrigeraret edulium: atque
ego inquit satirus tecum posthac amicitiam non exercebo. qui
ex vno ore et calidum promissum et frigidum. Vale.* ¶ *Hec fabula
innuit deuitandam eius amicitiam esse: cuius anceps vita est et
non simplex sermo*

De agricola et canibus fabula. xxij.

¶ *Tricola quidam hiberno stercore in agro deprehensus: defi-
cientibus cibariis: primum interfectis singulis ouibus: il-
las carnibus vescebat. Porcum et capram. Postremo operariis
bobus interemptis alebat. Quod canes dum aduertissent
inter se colloquuti sunt dicentes. At nos hinc faciamus fugam.
Si enim operariis bobus dominus non pepercit: nec nobis
quidem parcat.* ¶ *Hec fabula innuit fugiendos esse cauendosq;
qui a familiaribus manus non abstant.*

De quodam ad morsum a cane fabula. xxij.

¶ *Morsus a cane quidam circumibat singulos. corrogans
curationem. nactusque quendam est: qui cognita mali
qualitate: inquit. Si tu quidem o homo ualescere vis: crustam
panis madefactam in sanguine vulneris porrige cani qui te*

5
momordit comedendā. Cui ille deridenter inq̄t Ego me her-
cule si istud fecero: dignus sum q̄ ab oīb; huius vrbis cani-
bus p̄mordear. ¶ Hęc fabula innuit improbos hoies cum
maxime bñficiū acceperint: cum maxime ad maleficia aIari

De Tinno: & Delphino. fabula. xxv.

Innus cū delphinū insequētem p̄cipiti cursu fugeret
et iam capiendus esset: in anfractū quēdam se intrusit
Delphinus q̄s ad alterū similem impetu ipso allisus est. Ad
quē tinus respiciens: iāq; expirantem videns: inq̄t Jā mi-
hi mors nō est molesta: videnti eum q̄ mihi cā mortis est me
cū morientē cum eos p̄ q̄s in calamitate sunt calamitosos as-
piciunt.

De aucupe. fabula. xxvi.

Auceps q̄dam sumptis aucupatoris retib; ad venā
dū p̄cessit. visq; palumbo in cacumine arboris eden-
te. p̄positas artificiose arundines cū retib; ad auē clanculuz
ad mouebat. sperans illā se venari posse. Quō cum agit: in al-
tū intuens: iacentē viperā pedib; p̄ssit. quē exasperata dolo-
re: hoīem momordit. At ille iā deficiens: me miser inquit. q̄
cū alteri venari volo: ab altero captus: pereō

De castore. fabula. xxvij.

Astor p̄ter ceteros quadrupedes in aq̄ durare fertur.
suaq; genitalia ad artē medicā sane vtilia eē. Hic vbi
videt se ab indagantib; hoīb; captuz iri (nouit em̄ quā ob rē
indaget) ipse sibi genitalia p̄cidit. atq; in sequentes projē-
ens: hoc mō incolumis euadit. ¶ Hęc fabula innuit hui⁹ ex-
emplo prudentes debere p̄ adipiscenda salute nullā rationē
habere fortunaz

De vaticinatore. fabula. xxviij.

Aticinator q̄dam in foro sedens: sermocinabā. Luz
sibi q̄dam denunciat fores domus ei⁹ effrictos eē. o/
niaq; direpta: q̄ in domo fuissent: Ad quē nunciuz gemens
vaticinator: p̄peransq; cursu se domū recipiebat. Quē currē-
tem quidā intuens: O tu inquit q̄ aliena negocia te diuina/
tuz p̄mittis. certe tua ipsa non diuinasti. ¶ Hęc fabula ad
eos spectat q̄ res suas rite non administrantes: alienis q̄ nil

ad eos pertinent prouidere ac consulere conatur

De aucupe ⁊ merula. fabula. xxx.

Uceps tetenderat volucris retia. Quod eminns intuens merula: percōtabatur hoīem quid negocij ageret? Ille rēdit se condere urbem. Abiitq; longius ⁊ sese abdidit. Merula vero p̄bis illius fidem h̄ns: accedens ad escas iuxta retia posita: capta est. accurrenteq; aucupe inquit. O homo si tu quidē talem urbē condis: haud multos inuenies incolas. ¶ Hęc fabula innuit eo maxime mō rem priuatam et publicā destrui: quū p̄sides se uiciā exercent.

De viatore ⁊ Ioue. fabula. xxxi.

Iator longū ingressurus iter: si qd inuenisset: eius dimidiū Ioui se oblatuꝝ. promisit. Inuento autē in ipso itinere vase palmarū am ygdaloz pleno: comedit oēs palmas am ygdalaz. sed haz nucleos: illoꝝ putamina ad aram quandā obtulit: inquit. Habes Iuppiter qd tibi uouera quod em̄ inueni: eius ⁊ interiora ⁊ exteriora tibi offero.

¶ Hęc fabula innuit auaz hoīem pecunię cupiditate etiam dñs moliri

De filio ⁊ matre. fabula. xxxii.

Uer quidā in schola condiscipuli furatus tabellā alphabetariā: ac tulerat matri suę. A qua non est castigat⁹: ⁊ quotidie magis furabatur. Procedente autē tpe cepit furari ⁊ maiora. Tandē a magistratu dephensus: ducebatur ad supplicium. matre uero sequēte ac uociferante. roga uit satellites ut paulisper cū ea ad aurē loqui pmitterent. Quibus annuētib: ⁊ matre festinabundā aurem ad os filij admouēte: ille auriculā maternam dentib: amorfam: euulsit. Et quū mater ceteriq; increparent non modo ut furē: sed etiā in parentē suā impiūm: inquit. Hęc mihi ut perderer extitit causa. Si em̄ me ob tabellā alphabetariā castigasset: nequaquā ad ulterioꝝa progressus: nunc ad supplicium ducerer. ¶ Fabula hęc innuit q; qui inter inīcia peccandi non coercentur: ad grauioꝝra flagicia euadunt.

De patre ⁊ filio. fabula. xxxiii.

Ilium senioꝝ quidaꝫ habebat generosi animi ⁊ venati
 coz tanum amatoꝝ. hunc per quieteꝝ viderat a leone
 trucidari. Territus igitur (ne forte somniũ hoc aliquo mo-
 do sequeretur euentus) extruxit domũ quandaꝫ politicissimã.
 laquearibus atq; fenestris amenissimã. illucq; inducens fili-
 um illi custos inherebat. Depinxerat autẽ in ea domo ad ob-
 lectationem filij omne animaliuꝝ genus. in quibus ⁊ leonem
 Adolescens hec inspiciens eo amplius molestie cõtrahebat.
 Quadã autem vice ppius stans: leoni inquit. Q truculentissi-
 ma fera. ppter te ⁊ ppter inane somnium patris in hac domo
 assernoꝝ: velut in carcere. Quid igitur tibi faciã? Et hec di-
 ceus: manum parieti incussit. oculũ leoni eruere volens. et
 in clauo qui illic latebat: offendit. qua ex percussione manꝝ
 emarcuit. succreuitq; sanies. ⁊ febris subsequuta est. breui
 adolescens est mortuus. Ita leo adolescentem occidit. nihil
 adiuuante patris sophismate. ¶ Hec fabula innuit que su-
 cura sunt: nemine deuitare posse

De quodaꝫ caluo. fabula. xxxij. ⁊ vltima.

Alius quidaꝫ mentitos crines gerens: dum equo ve-
 hebatur. ecce turbinis ventus illos de capite sustulit
 Rius statim magni a p̄sentibus excitantur. Et ille mutuo
 risu ad eos inquit. Quid mirũ: si crines qui non erant mei a
 me recesserunt: illi quoq; recesserunt: qui mecuꝝ fuerant nati.
 ¶ Fabula hec innuit nõ debere nos m̄gere ob amissas opes.
 Quod em̄ nascentes a natura non accipimus: nõ potest no-
 biscum perpetuo permanere.

¶ Aesopus grecus per Laurentiũ vallengem tradu-
 ctus fuit Dauentrie Per me Jacobũ de breda

De bono et malo... et de his quae sunt in mundo... et de his quae sunt in homine... et de his quae sunt in rebus...

Esopus grecus per Laurentium vallensem traductus

